

POPULARNONAUKOWE STRESZCZENIE PROJEKTU

Przewodniki turystyczne stanowią jedną z najstarszych form literatury podróżniczej, która znana była już w starożytności. W okresie średniowiecza i w epoce nowożytnej tworzono opracowania przeznaczone dla pielgrzymów, zawierające opisy świętych miejsc, do których najczęściej się udawano. Nieco później pojawiły się publikacje, w których zamieszczono nie tylko wiadomości na temat najważniejszych miejsc i zabytków, ale także praktyczne informacje dotyczące transportu, zakwaterowania, waluty, języka itp. Dawne przewodniki stanowią znakomite źródła do dziejów kultury, w tym zwłaszcza podróżowania i turystyki. Ze względu na fakt, że często zamieszczano w nich opisy zabytków i dzieł sztuki można je również traktować jako jeden z gatunków historiografii artystycznej. Takie ujęcie zaproponowano również w niniejszym projekcie.

Celem planowanych badań jest poszerzenie wiedzy na temat polskiego piśmiennictwa o sztuce o treści zamieszczone w przewodnikach wydawanych do końca XIX wieku, czyli do pojawienia się na ziemiach polskich naukowej historii sztuki. Badaniami objęte zostaną zarówno przewodniki po kraju, jak i jego poszczególnych regionach, miastach oraz zabytkach (łącznie ok. 150 pozycji). Badania pozwolą określić znaczenie publikacji przewodnikowych dla rozwoju polskiej historiografii artystycznej. Umożliwią również ukazanie relacji pomiędzy badaniami naukowymi (historycznymi, a potem także „starożytniczymi”) a tworzeniem przewodników.

Badania będą polegały na analizie i interpretacji treści historyczno-artystycznych zamieszczanych w badanych publikacjach. Wysiłki badawcze będą ukierunkowane zarówno na aspekty ilościowe (np. jak często i jak dużo pisano w przewodnikach o wybranych miastach, konkretnych budowlach i innych zabytkach), jak i jakościowe (odnoszące się zwłaszcza do sposobu opisu, wykorzystywanych pojęć, terminologii stylistycznej itp.).

Zaproponowana tematyka ma bez wątpienia doniosłe znaczenie dla polskiej humanistyki, a zwłaszcza dla dziejów historiografii artystycznej. Realizacja projektu jest uzasadniona faktem, że przewodniki turystyczne bardzo rzadko są rozpatrywane w kontekście piśmiennictwa o sztuce. Zagadnienia te są niemal zupełnie nieopracowane, przez co obraz polskiej historiografii artystycznej pozostaje niepełny. Realizacja projektu przyczyni się nie tylko do wypełnienia owej luki, ale także pomoże określić rolę polskich przewodników turystycznych na tle innych form pisania o sztuce, w tym również tych związanych z podróżowaniem (np. relacje, dzienniki i wspomnienia z podróży), ale także z tekstami teoretyków architektury i sztuki, wizytacjami biskupimi, pracami naukowymi czy dziewiętnastowieczną krytyką artystyczną.